

Sygn. akt **V Ca 210/15**

POSTANOWIENIE

Dnia 4 grudnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie V Wydział Cywilny-Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący:	SSO Joanna Machoń
Sędziowie:	SO Anna Strączyńska (spr.) SR del. Wiesława Śmich
Protokolant:	protokolant sądowy Katarzyna Dymiszkiwicz

po rozpoznaniu w dniu 4 grudnia 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z wniosku J. O., A. G. i B. M.

z udziałem E. G., M. G. (1), S. G., M. G. (2), S. J., A. J., J. J. (1), K. J. (1), T. J. (1), A. K., D. K., M. K., I. M., E. O., E. S. i R. J.

o ustanowienie drogi koniecznej

na skutek apelacji wnioskodawców i uczestników S. J. i M. K.

od postanowienia Sądu Rejonowego w P.

z dnia 13 sierpnia 2012 r., sygn. akt I Ns 101/11

postanawia:

1. oddalić wszystkie apelacje;
2. ustalić, że zainteresowani ponoszą koszty postępowania w instancji odwoławczej związane ze swoim udziałem w sprawie;
3. przyznać ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w P. na rzecz adwokata M. S. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną o należny podatek VAT tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej S. J. z urzędu w instancji odwoławczej;
4. przyznać ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w P. na rzecz adwokata E. W. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną o należny podatek VAT tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej S. O. z urzędu w instancji odwoławczej;
5. przyznać ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie na rzecz adwokata E. W. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną o należny podatek VAT tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej J. O. z urzędu w instancji odwoławczej.

UZASADNIENIE

Wnioskiem złożonym w Sądzie Rejonowym w G. w dniu 25 września 2000 r. S. O. domagała się ustanowienia służebności drogi koniecznej dla nieruchomości położonej w miejscowości (...). Wnioskodawczym domagała się również zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Wnioskodawczyni wskazała, że w (...) roku jej matka W. J. aktem własności ziemi nabyła działki (...), które następnie były dzielone i w efekcie działka wnioskodawczyni pozostała bez dojazdu do drogi publicznej.

Uczestnik D. K. potwierdził, że w dniu 12 lipca 2000 roku kupił sąsiednią nieruchomość, jednak ponieważ na mapie, ani w księdze wieczystej nie było żadnej drogi, proponował wnioskodawczyni odsprzedanie kawałka działki na drogę. Wnioskodawczyni nie przyjęła oferty, wobec czego uczestnik ogrodził działkę i wnioskodawczyni straciła w ten sposób faktycznie wykorzystywany do ulicy dojazd, a raczej połowę jego szerokości. Tym samym uczestnik wnosił o oddalenie wniosku.

Postanowieniem z dnia 21 lutego 2001 r. Sąd Rejonowy w G. wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania S. J. oraz dopuścił do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania M. K.. Postanowieniem wydanym w tym samym dniu Sąd Rejonowy w G. stwierdził swą niewłaściwość i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w P., jako miejscowo właściwemu.

Postanowieniem z dnia 10 października 2002 r. Sąd Rejonowy w P. wezwał do udziału w sprawie, w charakterze uczestników postępowania I. F. (1) i K. J. (2).

Postanowieniem wydanym w dniu 16 lipca 2004 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie, w charakterze uczestników postępowania S. G., E. G., C. J. i M. J. (1) oraz postanowieniem z dnia 14 kwietnia 2005 r. wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestników postępowania K. J. (3), H. K., Z. J. (1) i B. J. (1).

Uczestniczka I. F. (1) nie godziła się na ustanowienie drogi na jej działce, przez której część faktycznie wnioskodawczyni i jej rodzina realizowali dojazd do drogi publicznej.

Do wniosku przyłączył się natomiast uczestnik S. J. zamieszkujący na nieruchomości wnioskodawczyni.

Postanowieniem wydanym w dniu 13 stycznia 2009 r. Sąd Rejonowy odmówił prawa do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania I. F. (1), wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestnika postępowania M. G. (2) i zawiesił postępowanie w sprawie wobec śmierci M. J. (2). Kolejnym postanowieniem z dnia 10 marca 2009 r. podjął zawieszone postępowanie w sprawie z udziałem następców prawnych M. R. J., E. O., E. S. i I. M..

W toku postępowania wnioskodawczyni wносиła o ustanowienie służebności drogi koniecznej bez wynagrodzenia, albowiem to uczestnicy pozbawili wnioskodawczynię dostępu do drogi publicznej. Wnosiła również o ustanowienie służebności drogi koniecznej w taki sposób, aby nie wiązało się to z przesunięciem słupa elektrycznego. Wskazywała, że trudna sytuacja finansowa wnioskodawczyni uniemożliwia jej na zaspokojenie roszczeń z tytułu wynagrodzenia za ustanowienie służebności drogi koniecznej.

Uczestniczka M. K. co do zasady oponowała co do ustanowienia służebności drogi koniecznej, wnosząc o zasądzenie kosztów postępowania. Nie wyrażała zgody na ustanowienie służebności bez wynagrodzenia. W sytuacji ustanowienia służebności drogi koniecznej biegnącej przez jej nieruchomość wносиła o zasądzenie od wnioskodawczyni na jej rzecz odszkodowania za zlikwidowanie przez uczestniczkę ogrodzenia oraz odszkodowania związanego z przeniesieniem ogrodzenia i przeniesieniem dotychczasowego ogrodzenia, jak również zlikwidowania i przeniesienia bramy wjazdowej.

Uczestnik M. G. (2) nie wyrażał zgody na ustanowienie służebności drogi koniecznej bez wynagrodzenia, wnosząc o zasądzenie kosztów.

Pozostali uczestnicy pozostawiali wniosek do uznania Sądu.

Postanowieniem z dnia 13 sierpnia 2012 r. Sąd Rejonowy w P. ustanowił służebność gruntową drogi koniecznej polegającą na prawie przechodu i przejazdu na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości położonej we wsi M., gmina B., stanowiącej działkę o numerze (...) w obrębie nr (...), obciążającą każdorazowych właścicieli nieruchomości obciążonych, położonych we wsi M., gmina B., w obrębie nr (...), stanowiących działki gruntu: o numerze ewidencyjnym (...) oraz o numerze ewidencyjnym (...) przebiegającą pasem gruntu w granicach oznaczonych na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego M. Z., przyjętej do państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego Starostwa Powiatowego w P. w dniu 25 czerwca 2007 r., za nr (...). Sąd Rejonowy uznał mapę za integralną część orzeczenia, zasądził od wnioskodawczyni i S. J. kwoty po 3.476 zł na rzecz uczestników M. K. i D. K. solidarnie tytułem wynagrodzenia, zasądził od wnioskodawczyni i S. J. kwoty po 3.672 zł na rzecz uczestnika M. G. (2) również tytułem wynagrodzenia, zasądził od wnioskodawczyni i S. J. kwotę 127,50 zł na rzecz M. K. i kwoty po 128,50 zł na rzecz D. K. i M. G. (2) tytułem kosztów zastępstwa prawnego, pozostawiając w pozostałym zakresie wnioskodawczynię i uczestników przy poniesionych kosztach oraz nakazał wypłacić adw. E. W. z rachunku Skarbu Państwa kwotę 240 zł powiększona o VAT jako wynagrodzenie pełnomocnika z urzędu.

Powyższe rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

Własność nieruchomości oznaczonej numerem ewidencyjnym (...), położonej w miejscowości M., gmina B., nabyła z dniem 14 listopada 1971 r. W. J.. Na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w P. z dnia 14 stycznia 1997 r. prawo do spadku po W. J. nabyli córka S. O. i syn S. J..

Od wschodu działka ta graniczy z nieruchomością, oznaczoną jako działka ewidencyjna o numerze (...), stanowiącą własność M. G. (2), który nabył jej własność od I. G.. Poprzednim właścicielem tej nieruchomości był T. G., który nabył ją na podstawie aktu własności ziemi.

Nieruchomości stanowiące obecnie własność S. O. i S. J. oraz obecnie M. G. (2) powstały na skutek podziału działki (...) zgodnie z mapą nr (...). Działka ta została podzielona na działki (...). Ostatnie z tych dwóch działek zostały wywłaszczone na rzecz Elektrociepłowni (...).

Nieruchomość wnioskodawczyni graniczy od strony północnej z działką o numerze ewidencyjnym (...), położonej w miejscowości M., której własność na podstawie umowy sprzedaży z dnia 12 lipca 2000 r. nabyli D. K. i M. K..

Od strony południowej położona jest nieruchomość stanowiąca własność K. J. (1). Właścicielami nieruchomości oznaczonej numerem ewidencyjnym (...), położonej w miejscowości (...) są M. G. (1) i S. G.. Właścicielami działki o numerze (...) byli na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w P. z dnia 22 czerwca 1988 r., Sygn. akt I Ns 227/88 J. J. (3) i jego żona T. J. (2) na zasadzie wspólności ustawowej małżeńskiej. W dniu 06 grudnia 1993 r. J. J. (3) zmarł, a prawo do spadku po nim nabyli na podstawie ustawy żona T. J. (2) oraz dzieci T. J. (1) i M. J. (2) po 1/3 części spadku, każde z nich (postanowienie Sądu Rejonowego w P. wydane w sprawie I Ns 733/95). Na podstawie umowy darowizny z dnia 18 czerwca 2004 r. T. J. (2) przeniosła cały przysługujący jej udział w nieruchomości na rzecz syna T. J. (1). Osobą władającą działką o numerze ewidencyjnym (...) byli K. J. (1), H. K., Z. J. (2) i B. J. (2) (okoliczności bezsporne).

Obecnie istniejący pas drożny użyczony z grzeczności przez właściciela nieruchomości sąsiedniej M. G. (2) i jego poprzedników prawnych, jest zbyt wąski dla przejazdu innych samochodów, aniżeli samochody osobowe. Do chwili zagrodzenia działki przez M. i D. K. S. O. korzystała z przejazdu wiodącego również pasem gruntu wiodącym przez nieruchomość A. B.. Działka małżonków K. została zagrodzona w dniu 02 września 2000 r. Według opinii biegłego geodety inż. J. P. najlepszą gwarancją zapewnienia dojazdu do drogi publicznej z nieruchomości wnioskodawczyni jest wydzielenie pasa gruntu po obydwu stronach granicy pomiędzy działką (...) z jednej strony i (...) z drugiej. Przeznaczone

na pas drożny części powierzchni działek (...) są równe. Wariant ten zakłada przesunięcie wąskiego przejazdu i pomijając fakt przestawienia słupa, ten wariant jest najprostszy.

Pas został wytyczony przez biegłego sądowego z zakresu geodezji i kartografii inż. M. Z. na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego inż. M. Z. przyjętej do państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego Starostwa Powiatowego w P. w dniu 25 czerwca 2007 r., za nr (...).

Biegła rzeczoznawca majątkowy D. S. dokonując wyceny wysokości wynagrodzenia z tytułu ustanowienia służebności drogi koniecznej wskazała, że w sytuacji, gdy właściciele nieruchomości obciążonych nie będą korzystać z ustanowionej drogi koniecznej wynagrodzenie to winno wynosić 7.344 zł dla nieruchomości wpisanej do księgi wieczystej (...).5952 zł dla nieruchomości wpisanej do księgi wieczystej (...).

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił na podstawie dowodów zebranych w aktach sprawy, które to dowody, w szczególności dokumenty obdarzył atrybutem wiary. Dokumenty miały charakter urzędowy, sporządzone były przez kompetentne organy, w przepisanej prawem formie, w zakresie przyznanych im prerogatyw, zatem mogły stanowić podstawę dla ustaleń stanu faktycznego.

Sąd pierwszej instancji pozytywnie zweryfikował opinie biegłych z zakresu geodezji i kartografii.

W ocenie Sądu pierwszej instancji w prawidłowy sposób została również sporządzona opinia biegłej z zakresu szacowania nieruchomości.

Jako wiarygodne Sąd ocenił zeznania wnioskodawczym i uczestników, albowiem nie budziły one wątpliwości, co do zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy, jak również wzajemnie ze sobą korespondowały.

Sąd pierwszej instancji oddalił wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego na okoliczność wysokości odszkodowania z tytułu przeniesienia bramy wjazdowej i ogrodzenia przez uczestniczkę M. K., albowiem dowód ten nie zmierzał do wyjaśnienia kwestii objętych zakresem niniejszego postępowania. Sąd oddalił również dowód o dokonanie ponownych oględzin nieruchomości objętej wnioskiem zgłoszony przez pełnomocnika uczestniczki I. F. (2) na rozprawie w dniu 04 listopada 2009 r., albowiem wszystkie okoliczności istotne dla rozstrzygnięcia na pierwszym terminie oględzin zostały ustalone.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uwzględnił wniosek.

Sąd Rejonowy przypomniał, że z wykładni art.145 k.c. wynika, że przesłanką ustanowienia służebności drogi koniecznej jest brak odpowiedniego dostępu nieruchomości do drogi publicznej, względnie do należących do tej nieruchomości budynków gospodarskich. Do stwierdzenia "braku odpowiedniego dostępu", nie wystarczy ustalenie, że w chwili, gdy badane są okoliczności sprawy, odpowiedni dostęp faktycznie nie istnieje, ale gdy doprowadzenie istniejącego dostępu do "odpowiedniości" jest obiektywnie niemożliwe, czyli nie istnieje żadna możliwość w tym zakresie albo jest to niemożliwe w sensie gospodarczym, czyli koszty dostosowania dostępu do "odpowiedniości" znacznie przewyższają koszty ustanowienia służebności drogowej na sąsiedniej nieruchomości (por. K. Matuszczyk, Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2004 r., I CK 552/03, Przegląd Sadowy 2006, nr 4, str. 107).

W niniejszej sprawie, zdaniem Sadu I instancji, zaistniały przesłanki warunkujące ustanowienie służebności drogi koniecznej. Nie ulegało bowiem wątpliwości, że nieruchomość stanowiąca współwłasność S. J. i S. O. nie ma odpowiedniego, prawnie zagwarantowanego, dostępu do drogi publicznej. Umożliwiony przez właściciela nieruchomości o numerze (...) pas drogi, na zasadzie stosunków rodzinnych, nie jest wystarczający, aby można zapewnić swobodny dostęp do nieruchomości oznaczonej numerem ewidencyjnym (...). Sąd Rejonowy na podstawie opinii biegłego, jak również oględzin ustalił, że nieruchomość stanowiąca współwłasność wnioskodawczyni i uczestnika nie ma dostępu do drogi publicznej.

W celu wytyczenia pasa drożnego służebności drogi koniecznej Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego. Biegli z zakresu geodezji i kartografii w niniejszym postępowaniu wskazali trzy warianty ustanowienia służebności drogi koniecznej, wskazując, iż każdy z nich ma charakter równorzędny z pozostałymi. Przy równorzędnej konfiguracji przebiegu drogi koniecznej przez nieruchomości sąsiednie, Sąd Rejonowy zgodnie z wytyczną wskazaną w treści art. 145 § 2 k.c., wybrał wariant najmniej obciążający obie nieruchomości sąsiednie. W ocenie Sądu wybranie wariantu, przy którym byłoby konieczne nie tylko rozebranie płotu na działce stanowiącej wspólność ustawową małżeńską D. i M. K., oznaczonej numerem ewidencyjnym (...), ale również umożliwienie przejazdu przez siedlisko i bramę wjazdową uczestników jest ponad przeciętną miarę uciążliwe. Służebność drogi koniecznej byłaby bowiem immanentną częścią nieruchomości zabudowanej uczestników, a przez stosunkowo wąską działkę w sposób swobodny miałyby przejeżdżać i przechodzić wnioskodawczyni i jej rodzina. W związku z tym Sąd stanął na stanowisku, że usytuowanie pasa drożnego o szerokości 4,5 m, częściowo na całej działce (...), stanowi większą uciążliwość od tej, gdy przebiega ona równomiernie zarówno po tej działce, jak również obciąża nieruchomość sąsiednią, stanowiącą własność M. G. (2). Wówczas bowiem, przy przesunięciu płotu do linii wyznaczonej na pas służebny obecni właściciele nieruchomości sąsiedniej - M. K. i D. K. będą mieli możliwość swobodnego korzystania z pozostałej części nieruchomości. Fakt, że właściciele nieruchomości władnanej będą obciążać koszty związane z usunięciem słupa oraz koszty związane z przesunięciem ogrodzenia i zmianą urządzenia bramy wjazdowej, nie może stać na przeszkodzie wyważeniu przez Sąd interesu właścicieli nieruchomości obciążonej. Mając na uwadze treść art. 145 § 3 k.c. Sąd pierwszej instancji wykluczył możliwość ustanowienia służebności drogi koniecznej biegnącej częściowo środkiem siedliska uczestników postępowania. Dodatkowo, przeciwko usytuowaniu pasa drożnego na nieruchomości uczestników M. K. i D. K., przemawia konfliktowa sytuacja istniejąca pomiędzy wnioskodawczynią a uczestnikami, która mogłaby być zarzewiem konfliktów sąsiedzkich. Okoliczność ta również eliminuje możliwość ustanowienia drogi koniecznej w sposób wskazany przez wnioskodawczynię (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 1983 r., III CRN 14/83, OSP 1983, z. 12, poz. 259).

Okolicznością stojącą na przeszkodzie w wyborze wariantu wskazanego przez wnioskodawczynię nie może w ocenie Sądu Rejonowego być jej sytuacja majątkowa. Wnioskodawczyni nie może bowiem liczyć na ustanowienie dla niej prawa, które z jednej strony - zwiększa wartość i użyteczność nieruchomości, która stanowi własność jej i uczestnika S. J., a z drugiej strony - prowadzi do ograniczenia konstytucyjnie zagwarantowanego prawa własności uczestników. Poniesienie kosztów związanych z urządzeniem służebności należy do sfery uprawnień i obowiązków właścicieli nieruchomości władnanej i nie może stanowić kolejnej uciążliwości dla uczestników. Podstawą żądania wnioskodawczym nie może być również okoliczność uprzedniego korzystania na zasadach rodzinnych i dobrosąsiedzkich z pasa drożnego biegnącego przez nieruchomość uczestników D. i M. małż. K.. W postępowaniu o ustanowienie służebności drogi koniecznej nie ma również znaczenia to, że uczestnicy, korzystając z uprawnień właścicielskich ogrodzili swoją nieruchomość, uniemożliwiając jednocześnie korzystanie z użyczonego pasa drożnego.

Z uwagi na żądanie właścicieli nieruchomości obciążonych służebnością drogi koniecznej Sąd pierwszej instancji przyznał każdemu z nich wynagrodzenie, w wysokości ustalonej przez biegłego od każdego ze współwłaścicieli nieruchomości - S. J. i S. O.. Sąd Rejonowy ustalił to wynagrodzenie mając na uwadze to, że uczestnicy nie będą korzystać ze służebności drogi koniecznej, albowiem każdy z nich ma urządzony odrębny zjazd z drogi publicznej na własną nieruchomość. W ocenie Sądu Rejonowego świadczenie płatne jednorazowo daje możliwość zmniejszenia uciążliwości związanych z ustanowieniem służebności drogi koniecznej. W związku z powyższym Sąd Rejonowy zasądził od S. O. i S. J. na rzecz M. K. i D. K. solidarnie kwoty po 3.476 zł tytułem wynagrodzenia za ustanowienie służebności drogi koniecznej oraz zasądził od S. O. i S. J. na rzecz M. G. (2) kwoty po 3.672 zł. tytułem wynagrodzenia za ustanowienie służebności drogi koniecznej. Sąd Rejonowy odroczył przy tym płatność wynagrodzenia.

Na chwilę obecną Sąd pierwszej instancji uznał za nieuzasadnione roszczenia uczestniczki o zapłatę odszkodowania za przesunięcie ogrodzenia.

Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania za obie instancje uzasadniała treść przepisu art. 520 § 2 k.p.c. w zakresie dotyczącym wnioskodawczym, uczestnika S. J. i uczestników, którzy kwestionowali żądanie wniosku, a na

podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w stosunku do uczestników, którzy nie oponowali co do wniosku, uznając, że interesy uczestników nie były w tym zakresie sporne.

W związku z powyższym Sąd pierwszej instancji zasądził od wnioskodawczynie i uczestnika na rzecz uczestników M. G. (2), M. K. i D. K. koszty zastępstwa procesowego, których wysokość ustalił na podstawie § 8 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

O kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu wnioskodawczynie Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058, ze zmianami), uwzględniając stawkę minimalną wynagrodzenia adwokata, powiększoną o należny podatek VAT, zgodnie z regulacją zawartą § 8 pkt 3 w zw. z § 2 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

Z orzeczeniem nie zgodziła się wnioskodawczynie, S. J. i M. K..

Uczestniczka M. K. zaskarżyła postanowienie w całości i wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, zarzucając Sądowi Rejonowemu:

1. naruszenie prawa materialnego - art. 145 § 1 k.c. poprzez:

a) błędne jego zastosowanie, w sytuacji kiedy działka wnioskodawczynie ma zapewniony dostęp do drogi publicznej przez planowaną budowę drogi gminnej na południowej części działki wnioskodawczynie

b) nieuwzględnienie przy zasądzeniu wynagrodzenia pełnego fragmentu działki uczestniczki, który będzie wyłączony z korzystania przez nią oraz odszkodowania związanego z rozbiórką bramy wjazdowej i ogrodzenia działki mojej mocodawczynie, a także brak rozstrzygnięcia kto będzie ponosił koszty związane z przesunięciem słupa znajdującego się w centrum wjazdu na drogę konieczną,

2. naruszenie prawa materialnego - art. 145 § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie polegające poprowadzeniu drogi koniecznej przez działkę uczestniczki w sytuacji gdy działka władnąca powstała na skutek podziału większej działki i droga konieczna winna być poprowadzona przez nieruchomość, z której została wydzielona działka władnąca,

3. naruszenie prawa materialnego - art. 5 k.c. poprzez przeprowadzenie drogi koniecznej po działce uczestniczki w sytuacji, gdy działka ta ma ograniczony dostęp do drogi publicznej i będzie ona musiała korzystać z wjazdu razem z wnioskodawczynią, co przy istniejącym między stronami konflikcie jest w sposób oczywisty sprzeczne z zasadami współzycia społecznego,

4. wydanie rozstrzygnięcia, które w petitum orzeczenia nie zawiera jednoznacznego określenia granic działki po jakiej została wyznaczona droga konieczna.

Wnioskodawczynie S. O. zaskarżyła postanowienie w części, tj. w punktach I, II, III, IV, V zarzucając mu:

1. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 145 § 1,2,3 k.c. poprzez jego błędną interpretację oraz ustalenie, iż służebność drogi koniecznej powinna być ustanowiona w granicach oznaczonych na mapie sporządzonej przez geodetę uprawnionego inż. M. Z. wraz z koniecznością usunięcia przez wnioskodawczynię istniejącego na zaplanowanej drodze słupa trakcji elektrycznej (koszt: 9.177 zł - opinia biegłej), co powoduje, iż postanowienie Sądu staje się dla wnioskodawczynie niewykonalne, nie rozwiązuje jej problemów do dostępu do drogi publicznej, nie uwzględnia potrzeb nieruchomości S. O. nie mającej dostępu do drogi publicznej, a także nie uwzględnia interesu społeczno-gospodarczego.

2. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 §1 k.p.c. poprzez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów wyrażające się w nieuwzględnieniu przez Sąd I instancji wszystkich istotnych elementów stanu faktycznego oraz poprzez nie rozważenie wszechstronnie przez Sąd zebranego w sprawie materiału dowodowego, co miało istotny wpływ na wynik sprawy.

3. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym.

Jednocześnie wnioskodawczyni wniosła o zmianę zaskarżonego postanowienia ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie do ponownego rozpoznania.

Uczestnik S. J. w apelacji zaskarżył rozstrzygnięcie w całości i zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, polegające na naruszeniu prawa władania nieruchomością otrzymaną oraz naruszenie przepisów prawa procesowego polegające na pozbawieniu należytej reprezentacji przez prawnika. Wskazał na swoją trudną sytuację materialną.

Wskazując na powyższe zarzuty uczestnik wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia w całości lub uchylenie go i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Na etapie postępowania międzyinstancyjnego zmarła wnioskodawczyni. Sąd Okręgowy wezwał do udziału w sprawie jej następców prawnych – męża J. O. i córki A. G. i B. M.. Dla J. O. ustanowiony został pełnomocnik z urzędu w osobie adw. E. W.. Twierdzenia A. G., że nie wie o co chodzi w sprawie, okazały się być niewiarygodne z racji uczestnictwa przez nią w rozprawach przed sądem I instancji.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni, popierana przez jej następców prawnych i apelacje uczestników nie zasługują na uwzględnienie.

Sąd I instancji dokonał bowiem prawidłowych ustaleń stanu faktycznego, a podjęte rozstrzygnięcie znajduje oparcie w obowiązujących przepisach oraz w wywiedzionych na ich podstawie niewadliwych rozważaniach prawnych, które Sąd odwoławczy w pełni podziela i przyjmuje za własne. Należy podkreślić, iż Sąd Rejonowy przeprowadził ocenę dowodów w sposób prawidłowy z punktu widzenia ich wiarygodności i mocy. Sąd I instancji z zebranego materiału dowodowego wyciągnął uzasadnione i logiczne wnioski, nie dopuszczając do naruszenia jakiegokolwiek przepisu wskazanego w środku zaskarżenia, szczególnie przepisu art. 233 kpc. Kompletność materiału dowodowego spowodowała, iż nie zachodziła konieczność uzupełnienia ustaleń stanu faktycznego, a tym bardziej przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Sąd Rejonowy w sposób prawidłowy zastosował również przepisy prawa materialnego w zakresie wskazanym w uzasadnieniu orzeczenia i odniósł się do całości przeprowadzonych dowodów.

Nie można zgodzić się, jak już zresztą wspomniano, z naruszeniem przepisu art. 233 kpc. Przyjmuje się, że granice swobody sędziego przy ocenie materiału dowodowego wyznaczają trzy czynniki: logiczny (obowiązek wyciągnięcia z materiału dowodowego wniosków logicznie prawidłowych), ustawowy (powinność rozważenia całego materiału dowodowego) oraz ideologiczny (psychologiczny), przez który rozumie się świadomość prawną sędziego, kulturę prawną oraz system reguł pozaprawnych i ocen społecznych, do których odsyłają normy prawne. Zarzut przekroczenia swobodnej oceny dowodów, skutkującej błędnymi ustaleniami faktycznymi może być skuteczny tylko wtedy, gdy skarżący wykaże przekroczenie swobody sędziowskiej w zakresie któregoś z powyżej wymienionych kryteriów. Wymaga natomiast podkreślenia, że samo przedstawienie przez stronę odmiennych wniosków niż wynikają z oceny dokonanej przez Sąd I instancji nie świadczy jeszcze o przekroczeniu swobodnej oceny dowodów. Skarżący w żaden sposób nie wykazali, że Sąd Rejonowy uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego, dokonując swobodnej oceny dowodów i dokonując na ich podstawie ustaleń. Wręcz przeciwnie z całokształtu materiału dowodowego powziąć można tylko jeden wniosek, a mianowicie taki, że na dzień orzekania przed sądem odwoławczym nie ma innej, korzystniejszej dla wszystkich, możliwości przeprowadzenia drogi koniecznej do nieruchomości wnioskodawców i uczestnika S. J. jak droga ustanowiona przez Sąd I instancji. Okoliczność taką potwierdzają przede wszystkim opinie biegłych przeprowadzone w niniejszym postępowaniu. W zasadzie jedyna inna

dopuszczalna opcja w wyznaczeniu przebiegu drogi koniecznej, która mogłaby w ocenie Sądu zaistnieć, dotyczy wersji z odmienną końcową częścią drogi, to znaczy możliwe byłoby ominięcie słupa energetycznego. Takie rozstrzygnięcie prowadziłyby jednak, co trafnie zauważył Sąd Rejonowy do pokrzywdzenia tego uczestnika, któremu zabierano by większą część nieruchomości. Mając na uwadze okoliczność, że działki są wąskie prowadziłyby to do pokrzywdzenia tego z właścicieli, po którego terenie biegnie rozszerzona część podstawy drogi koniecznej.

Warto w tym miejscu również wskazać, że niezasadne są zarzuty apelacji uczestniczki M. K.. Przede wszystkim granice drogi koniecznej wynikają z mapy, która stanowi integralną część orzeczenia i która została sporządzona przez uprawnionego geodetę. Ponadto wynagrodzeniem objęto całą część działki uczestniczki zajętej pod drogę. Nie ma też wątpliwości, że uczestniczka będzie miała i ma prawo do domagania się kwot należnych za przesuwanie ogrodzenia i demontaż oraz montaż bramy, jednak kwoty te nie stanowią wynagrodzenia za ustanowienie drogi koniecznej, ale odszkodowanie za urządzenie drogi. Zawsze też mogą one być dochodzone w odrębnym postępowaniu, ponieważ na obecnym etapie, tj. przy orzekaniu o drodze trudno w ogóle mówić choćby o ich wymagalności. Wreszcie też nie ma najmniejszych wątpliwości, że koszty przesunięcia słupa spoczywają na następcach prawnych wnioskodawczyni – Sąd Rejonowy okoliczność, że poza wynagrodzeniem po stronie wnioskodawców i uczestnika S. J., powstaną jeszcze koszty przesunięcia ogrodzenia, bramy i usunięcia słupa podkreślił w uzasadnieniu na k. 7 i 8. Wskazał też, że koszty te obciążają właścicieli nieruchomości władnącej, czyli obecnie wnioskodawców i uczestnika S. J..

Odnosząc się do zarzutu uczestniczki, że za chwilę, na skutek budowy nowej drogi, nieruchomość wnioskodawczyni będzie miała dostęp do drogi publicznej, zarzut ten na etapie wydawania postanowienia przez Sąd Okręgowy musi być uznany za chybiony. Z dokumentacji technicznej Starostwa Powiatowego, o którą zwracał się Sąd, zarówno dotyczącej drogi remontowanej, jak i nowej planowanej drogi, wynika, że faktycznie wspomniana droga jest w planach, co więcej droga ta ma zgodnie z założeniami powstać już w latach 2016- 2017, jednak na dzień dzisiejszy są to jedynie plany. W związku z powyższym stan, który na dzień dzisiejszy nie istnieje, nie mógł zostać uwzględniony przy ocenie niniejszej sprawy. Dopóki droga ta nie jest wykonana i odebrana jako droga publiczna, Sąd nie może pozostawić nieruchomości wnioskodawców dojazdu do drogi publicznej, choćby ze względu na konieczny dostęp do tejże nieruchomości służb ratunkowych. Zatem również i dlatego apelacja uczestniczki podlegała oddaleniu.

Nie ma też racji M. K. wskazując na naruszenie prawa materialnego, tj. art. 145 kc i 5 kc. W sytuacji, gdy istnieje konieczność ustanowienia drogi koniecznej w sposób sądowy, nie ma żadnych wytycznych, wskazujących na to, by droga musiała być prowadzona po nieruchomościach, które uprzednio stanowiły jedną całość z obecną nieruchomością władnącą. Rzeczywiście już przy podziale działek współwłaściciele czy właściciel powinni o to zadbać. Skoro tak się jednak nie stało, a obecny właściciel działki (...) M. G. (2) nie miał na to wpływu, nie ma podstaw, by tylko jego nadmiernie obciążać drogą potrzebną wnioskodawczyni. Tak idąca droga w przekonaniu Sądu Okręgowego jednakowo obciąża obydwu sąsiadów wnioskodawców i jej przebieg można ocenić jako sprawiedliwy i słuszny. Ponadto też nie ma racji uczestniczka wskazując na konieczność wspólnego korzystania z drogi z wnioskodawczynią. Droga konieczna biegnąca w sposób ustalony przez Sąd ustanowiona została jedynie dla nieruchomości nr (...) a uczestnicy M. i D. K. mogą korzystać z niej jedynie wówczas, gdy będzie to również droga ustanowiona dla nich lub gdy zgodę wyrazi M. G. (2). W przeciwnym razie uczestnicy powinni sobie ze swojej nieruchomości zapewnić inny wjazd na drogę publiczną. Przy okazji ten inny wjazd, który sugerował także Sąd Rejonowy zapewni brak konfliktów z wnioskodawcami.

Nie bez znaczenia, w ocenie Sądu Okręgowego, pozostaje fakt, że droga konieczna musi spełniać pewne standardy, w tym musi mieć określoną szerokość. Tym samym Sąd pierwszej instancji prawidłowo uznał, że to co wnioskodawcy dotychczas wykorzystują jako drogę dojazdową, więc część uczestnika M. G. (2) jest niewystarczające w świetle wymogów dotyczących dróg. Uwzględniając więc usytuowanie innych budynków znajdujących się na nieruchomościach, koniecznym było obciążenie części nieruchomości uczestników M. i D. K.. Nie można więc zgodzić się w tym przypadku z uczestniczką M. K. i z wnioskodawcami, którzy wstąpili w miejsce zmarłej wnioskodawczyni O., że został naruszony art. 145 k.c. Nie ma możliwości wyznaczenia tej drogi koniecznej w inny sposób, niż wskazany przez Sąd Rejonowy. Sąd Okręgowy podziela więc należycie uzasadnione stanowisko Sądu Rejonowego. Zgodzić się należy, o czym już wspomniano, że skoro na etapie podziału działki, droga ta nie została ustanowiona, a wnioskodawcy nie byli w

stanie dogadać się z uczestnikami i zdecydowali się na drogę sądową. Sąd musiał ustalić możliwie najodpowiedniejszy dojazd do przedmiotowej nieruchomości przy jak najmniejszym obciążeniu sąsiadów. Tylko propozycja wskazana w postanowieniu realizuje przesłanki określone w przepisie art. 145 kc.

Na oddalenie zasługuje także apelacja wnioskodawców i uczestnika S. J. w odniesieniu do sytuacji majątkowej. Jeżeli wnioskodawcy i uczestnik J. nie zadbali o to, aby zapewnić sobie dojazd do własnych nieruchomości w sposób inny w chwili podziału działek, to występując na drogę sądową musieli liczyć się z koniecznością poniesienia kosztów w sytuacji wyznaczenia żądanej drogi koniecznej. Właścicielom nieruchomości obciążonych należy się bezspornie wynagrodzenie, którego wysokość wyliczona przez biegłego jest adekwatna i nie budzi wątpliwości Sądu Okręgowego. Co więcej wnioskodawcy i uczestnik będą też musieli ponieść koszt przesuwania ogrodzenia i bramy przez uczestników małżonków K. oraz koszt usunięcia słupa trakcji elektroenergetycznej. Nie można zgodzić się z twierdzeniem, że postanowienie to jest niewykonalne. Sama wnioskodawczyni wszczęła postępowanie, jej następcy prawni i uczestnik popierali do końca stanowisko, zatem konsekwencją jest obecnie wyłożenie kosztów niezbędnych dla ustanowionej drogi.

Reasumując powyższe rozważania, stwierdzić należy, że z uwagi na bezzasadność wszelkich zarzutów apelacji, środki zaskarżenia podlegały oddaleniu, zgodnie z przepisem art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy orzekł przy uwzględnieniu zasady z art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którą każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

SSR (del.) Wiesława Śmich SSO Joanna Machoń SSO Anna Strączyńska